

ÁLLATVÉDELEM

A MAGYARORSZÁGI ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLETEK KÖZLÖNYE
KIADJA AZ ORSZÁGOS ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET BUDAPESTEN

IX., ERNŐ-UTCZA 11-13. sz. TELEFON 85-12.

Ezen lap közleményeinek utánnyomását nemcsak szívesen megengedjük,
hanem tisztelettel kérjük is.

Megjelenik egyszer havonként. □ □ Előfizetési ára 1 évre 2 korona.

IV. ÉVFOLYAM

1907 JULIUS

:: 7. SZÁM ::

TARTALOM: Numvári Werther Alvin. † — Kártékony állatok hasznáról. — Személyi hir. — A „Madarak és fák napja.“ — *Szemle:* A gazdasági cselédokról szóló törvény és az állatvédelem. — A hasznos madárvilág fokozódó fogyatkozásának oka. — Ebek elfogása. — Postagalambok tömeges kibocsátása. — Művészi kivitelű madáritatók. — Postagalambok a berlini hadászati kiállításon. — *Állatok világa:* Ismét egy kutya, mint életmentő. — Az elefántok mint kikötőmunkások. — Irodalom.

Numvári Werther Alvin. †

Az állatvédelem ügyét és az Országos Állatvédő egyesületet egy, mondhatni pótolhatatlan veszteség érte. Werther Alvint, az egyesületnek tiszteletbeli elnökét ragadta ki a halál az élők sorából. Werther Alvin ama kiváló műveltségű és kiváltságos szívű emberbarátok közé tartozott, akik az állatvédelem eszméjének és tanainak nagy társadalmi jelentőségét felismerték, kik az állatkinzókban az emberek és a humanizmus ellenségeit üldözték. Az ezt a felfogást valló állatvédők nem nagy csapatjában Werther tudásánál és képességénél fogva a kiválóbbak egyike volt. Számtalan, hirlapokban és folyóiratokban, a bel- és külföldön megjelent cikkeiben, felszólalásaiban és értekezéseiben mindig nemes hévvel, kérlelhetetlen éllel és meggyőző erővel igyekezett társadalmunk lelkiismeretét felébreszteni, a kegyetlenséget, a sportbeli félszeregek minden nemét üldözni.

Ide vágó munkálatai külön füzetekben is jelentek meg és a külföldi szakirodalomban méltó feltűnést keltettek.

Hogy egyesületünknek, illetőleg az állatvédelem ügyének hazánkban minő értékes szolgálatot tett Werther Alvin, azt elmondja az Országos Állatvédő Egyesület 25 évi fennállása alkalmából legújabbán megjelent történeti vázlat*, melynek 16—17. lapjain következők foglaltatnak:

„De a kedvezőtlen viszonyok közepette is voltak többen, kiknek az ügy iránt való nemes buzgalma nem tört meg és akik szóval és írásban folyton igyekeztek a közönség érdeklődését felkeltetni és az ügy iránt lelkesedő híveket megnyerni. Ezek között a legélénkebb

* Az Országos Állatvédő Egyesület huszonötévi működése és az állatvédelmi törekvések Magyarországon. Budapest Grimm Gusztáv bizománya. 1907.

agitációt Werther Alvin fejtette ki, aki számtalan hírlapi cikkel és személyes utánjárással szüntelen tevékeny volt a mondott irányban és az állatvédelem egyes lelkes bajnokainak köszönhető, hogy ebben az időszakban, midőn az állatvédelemnek állatvédő egyesület hiányában hivatott képviselője nem is volt, az állatvédelem eszméi mégis a hatósági intézkedésekben kifejezésre találtak.

Midőn az 1881—83-iki országgyűlési ülészakban Herman Ottó több ízben az állatok kínzása ellen szót emelt, az idézett munka szerint:

„E felszólalások hatása alatt Werther Alvin és Fenyvessy Adolf egy állatvédő egyesület alakítását pendítették meg Herman Ottónál, aki az ügyet lelkesen felkarolta“ . . .

Ezek szerint Werther Alvinban a most is fennálló Országos Állatvédő Egyesület és az állatvédelmi ügy szép reményekre jogosító fejlődésének egyik megalapítóját is gyászoljuk.

Az Országos Állatvédő Egyesület a gyászbeszéd alkalmából a következő jelentést adta ki:

„Az Országos Állatvédő Egyesület elnöksége mélyen érzett fájdalommal tudatja, hogy numvári Werther Alvin, az egyesület tiszteletbeli elnöke és egyik megalapítója, az ügynek évek hosszú során át a legnemesebb emberbaráti érzés által lelkesített előharcosa, 1907. évi június hó 30-án, életének 64-ik évében, hosszas szenvedés után elhunyt. A megboldogult földi maradványai f. hó 2-án, délután 4 óraker fogtak a gyászházban: Budapesten, X., Hédevány-utca 24. szám alatt az ág. evang. egyház szertartása szerint megáldatni. Budapest, július hó 1-én. Emlékét mindenkor kegyelettel fogjuk őrizni! Áldás és béke poraira!“

A külföld nevesebb állatvédő egyesületeihez külön értesítést küldött az O. Á. V. E., melyben jelentette, hogy az elhunyt három évtizeden túl szóban és írásban a legnemesebb humanizmus által lelkesített előharcosa volt az állatvédelmi törekvéseknek és egyike volt ama keveseknek akik 25 év előtt ismételen meghiusult kísérletek után fáradhatlan kitartással lehetővé tették a fennálló Országos Állatvédő Egyesület megalakítását.

A július 2-án történt gyászszertartás az egyesület ügyvivő alelnöke és tiszteletbeli elnöke, Grimm Gusztáv és az egyesület h. titkára, Hänsler Károly az egyesület nevében koszorút helyezett a ravatalra. A nevezettek kívül több egyesületi tag jelent meg, valamint többen azok közül, akik az elhunytak nemes törekvéseiben tisztelői és munkatársai voltak.

Werther Alvin legközelebbi rokonához, nővéréhez Dr. Perlep Antalnénál numvári Werther Olga urnőhöz az egyesület elnöke a következő részvétiratot intézte:

„Nagyságos Asszonyom!

Igen szomorú kötelességnek felelek meg, midőn nagyságos asszonyom testvérbátyjának elhunytá felett nemcsak a magam, de az Országos Állatvédő Egyesület nevében is a legőszintébb és legmelegebb részvétünknek bátorkodom kifejezést adni.

A megboldogult közel négy évtized óta szóval és írásban tiszta emberszeretetet és fenkölt gondolkodás által

vezérelt előharcosa volt az állatvédelem ügyének, melyben ő is, mint minden valódi emberbarát, egy hatalmas tényezőt látott arra nézve, hogy az emberek durvasága és kegyetlensége a minden élő lényre kiterjedő szeretet erejével legyőzessék.

De egyesületünk nemcsak az ügy előkelő védőjét és tiszteletbeli elnökét tisztelte az elhunytban, hanem kegyelettel őrizte meg annak az emléké, hogy ő volt ama kevesek egyike, akik 25 évvel ezelőtt ismételt kísérletek meghiusulása után, fáradhatlan küzdelemmel és kitartással az Országos Állatvédő Egyesület megalapítását lehetővé tették.

Legyen meggyőződve nagyságos asszonyom arról, hogy felejtethetlen testvérbátyjának emlékét jövőre is, mindig a humanizmusért lelkesedő nemes szívéhez méltó rokonszenves érzülettel fogjuk ápolni és megőrizni.“

Kártékony állatok hasznáról.

Irta: Gyulai György.

Egyes helyeken a kártékonyak ősmert állatok a kultúra térfoglalása s a szakadatlan üldözés daczára időszakonként aránytalanul feltűnő számban jelentkeznek. Ezt a tünetet részint a lokális elszaporodásra, részint kóborlások jelenségeire szokták visszavezetni. A kártékony állatok tömegesebb fellépésének jelenségeit kereshetjük részben az emberek nemtörődömségében, de kereshetjük abban is, hogy a kártevők létfeltételei egyegy vidéken felváltva, hol javulnak, hol pedig csökkennek. Elég, ha itt ráutalunk az egerek, vándorpatkányok és lemmingek vándorlásaira.

Hazánk kártékony állatairól szólva, nem mondhatnók éppen, hogy azokat vándorutakról jövők szaporítanak, vagy hogy a meglévők túlnagy számmal, sőt sokféle fajjal volnának képviselve. A hiuz, a vadmacska, a farkas, a vidra s a menyétfajokkal körülbelül kimerül a kártékonyaknak tudott ragadozó emlősök sorozata. Ám adott esetben ez is elegendő, hiszen a hasznosabb sasféléket és a rókát kikapcsoltam a sorozatból.

A természet bölcs háztartásában a kártékony állatok munkakörének megvan a maga célja és rendeltetése. Esetenként a legkártékonyabbnak kikiáltott ragadozó is hasznos szolgálatokat tehet. Ott vannak mindjárt Kelet döggpusztító keselyűi, a hajókat követő s a tengerpartvidékek hulladékait fellakmározó sirályok stb. A hazánkban otthonos ragadozók közt alig akad egy is, mely bizonyos körülmények között hasznos ne hajtana. Így például a rókának az egernél kedvesebb csemegéje nincs; bizonyos, hogy az erdők és mezők egérállományának ő nála hathatósabb pusztítója nem akad. Időszakonként fellépő járványos halveszedelmek idején egyes szárnyasok kiváló higiénikus szolgálatokat tesznek, amennyiben a vizek felületén uszkáló s a levegőt fertőző halak tetemét felfalják.

A vetési varjúk ismert szolgálatait, melyek szántó- földjeink férgeinek, pajorjainak, lőtettinek pusztításával

a mezőgazdaságnak jelentős hasznára vannak, külön kiemelnem szükségtelen.

Sajnos, vadvédelmi törvényeink alig óvják azokat az állatokat, melyek a kár mellett egyben hasznot is hajtának, úgy hogy egyes fajok végpusztulásának sorsa, a törvény keretén kívül, pusztán a jóakaratra van bízva. A jövő vadászati törvénye lesz hivatva ebben megszabni a kellő határokat.

Ma leginkább azok a ragadozók apadnak, amelyek a vadászember előtt mint trofeák becsesek; így: a hiuz, a sas, a vidra; míg az értékteleenebbek, nevezetesen a görény, szarka stb. fölösleges szaporaságban örvezennek lételüknek. A vadpusztításra jogosított közegeknek objektivebben kellene eljárni s az igazán kártékony állatot csak ott és csak annyiban kell pusztítani, amennyiben azok helyrehozhatlan károkat okoznak. A természet háztartásának munkájába avatkozunk akkor, midőn abban réseket ütünk azáltal, hogy egy-egy állatfajt a végpusztulás elé viszünk.

A létjogosultságot egyetlen állatfajtól sem szabad elvitatnunk, annál kevésbé teljesen elvonnunk! Nincs közöttük egy sem, mely bizonyos időszakban, adott körülmények közt, valami hasznot ne hajtana. Természetszabta existenciális köröket teljesen megsemmisíteni nincs jogunk; csakis a szükséghez képest szűkebb korlátokat szabhatunk akkor, midőn egyes állatok számottevő pusztításaikkal kihívják a közbelépést.

A természet csodás háztartásából nem hiányozhatik egyetlen állatparány sem. Egyiknek működése kiegészíti a másik köréit. Életet a termő talaj sem adna nekünk, ha az állatvilág legparányabbjai, a bakteriumok, a talajjavítás és átalakítás munkáját nem végeznék számunkra oly módon, aminőt a legelsőrangú műtermékekkel sem vagyunk képesek a bakteriális tevékenység segítségbe vétele nélkül keresztül vinni. A talajjavító baczellustól fel a természet legfelsőbbrendű állatvilágáig, az animális élet funkcióit a természet oly csodás gépezetbe illesztette, amelyben az életműködés körforgásában legkisebb alkatrészt sem nélkülözheti. Valamely állatfaj teljes kipusztításával ebből a csodás szerkezetből egy-egy a gépezetet egybeillesztő csavaralkatrészt vonunk ki; ezzel a természet összműködésében rések, hézagok támadhatnak, melyeket azután az emberi erő és tudás pótolni nem lesz képes.

A varjak hasznát a mezőgazdaság terén jól ismerjük; ám kihat azok tevékenysége még az erdőkre is; különösen olyan vadterületeken, ahol az üldözött vándorsólyom, erdei bagoly és egerész ölyv, nem jelentkeznek többé. Ám viszont itt azután a nagyobb ragadozó szárnyasoktól mit se tartó varjunépség esetenként tulságosan elszaporodhatik s akkor az erdő hasznos éneklőire is ráveti magát. Elszaporodásuk mérve ilyen helyeken a tizedelés korlátvonalain belül sok dolgot ad.

Az éneklő szárnyasokban a varjufélék mellett a menyétek, evetkék és szajkók elszaporodásuk esetében érzékeny károkat okozhatnak, főként a tojáspusztítás révén.

Kárpátjainkban a sasok, sólymok és baglyok valamikor nagy számban tanyáztak. Ma már csak elvétve akad belőlük egy-egy példány. Helyüket elfoglalták a kevésbé üldözött s így túl elhatalmasodott varjufélék

és szarkák. A míg rengetegeinkben sas, sólyom, bagoly feles számban volt, a varjak, szarkák és menyétek száma mérsékelt arányokat öltött. Ma az érdekes, ritkább fajták eltűntek s helyettük mások jöttek, kevésbé hasznosak, melyek nem képesek azt az egyensúlyt fenntartani, melyet a természet eredetileg oly bölcsen elosztott állatvilága lét- és munkaköre között. A bűn itt, a természet művébe kontárkodó embert terheli! Bárhova vigyen ma vadászutunk a déli vagy nyugati Kárpátok szakadékaiba, a feladatokat betöltő ragadozók közül mindenhol a kártékonyabbak: menyétek és varjak dominálnak.

Csodálatos, hogy az állandó pusztítás dacára a menyétfélék túlszaporodtak nemcsak mi nálunk, hanem Európának összes vadász- és nem vadászterületein. Mi lehet ennek oka? Kétségtelenül a sasok, sólymok és baglyok pusztulása. A mai erdőgazdaság egyébként dicséretreméltó gondoskodással rengetegeiből kiküszöböl ugyszólván minden elaggott, korhadt fát s csupán a kifogástalan példányok kapnak kegyelmet. Azok az odvas, vén fák nyújtottak pedig védelmet a hasznos ragadozók-nak. Ha a korhadt fákbán az erdőgazdaságra kártékony rovarfélé, vagy gombafaj ütött tanyát, ott voltak az erdő harkályai s egyéb az élődi világot pusztító éneklők. Ha ezeket kellő védelem érte, bizonyára szükségtelen volt az odvas fára halált szabni, főként nem akkor, ha a korhadtság az aggkor jeleire s nem egyéb fabetegségre volt visszavezethető.

Igaz, az ilyen odvas fákat menyét, mókus és más egyéb garázda nép is kiválogatja magának s elzavarja onnan a hasznos szárnyasvilágot; ám az erdészszemélyzetnek számtalan módja és alkalma akad az odvas fákat elfoglaló alkalmatlan rablókát elzavarni s ha már elkerülhetlenül kell, alkalmatlanná tenni.

Azelőtt a sasok, sólymok, baglyok, sőt hollók is a káros állatokat irtó vadásznak hűséges segítőitársai voltak; ma a vadász egymaga kénytelen a harcot felvenni, anélkül, hogy az egyensúlyt helyreállítani képes volna. A sasok és baglyok csökkenésével lépést tart a mérges kigyók elszaporodása. Ma alig akad állatunk, mely a kigyót pusztítaná. Ebben valamikor a sasok, baglyok és sólymok elől jártak. Középeurópa egyes tájain emberemlékezet óta nem volt annyi vipera, mint ma.

Városok közvetlen szomszédságában elterülő erdőségekben, hála egyes városi nimródok buzgalmának, ragadozó szárnyassal, varjuk és szarkák kivételével, alig találkozunk; ám kigyóval mindenütt! Maholnap Középeurópa csak olyan hirhedt lesz viperáiról, mint India mérges kobráiról. Közép- és Déleuropa államai közül Német- és Olaszországban a varju ritkaságszámba ment. Ma már az éneklőket pusztító olasz földön néhol borzalmas tömegekben jelentkeznek a varjak oly tájokon, ahol őket azelőtt alig ismerték. Itt azután némi számottevő haszon mellett érzékeny károkat okoznak; így nevezetesen szőlőben, olajbogyóban s veteményfélékben; tehát az olasz nép főtermékeiben. Ma már emberlakta helységektől távolabb eső hegyvidékek rengetegei is visszhangzanak a kipusztított éneklőket helyettesíteni látszó varjak károgásától. A káros rovarfélék különféle faja sok helyt ellepte az erdőket, csak úgy, mint az

alföldek szántóföldeit, kertjeit, mert a szarka és varjú-tömeg elriasztotta a náluk sokkalta hasznosabb éneklők valamennyijét.

Mindazon esetekben, midőn sáskajárás, egérvándorlás, lepkerajok vagy tömeges hernyójárás fokozott mértékben jelentkeznek egyes helyeken, tudnunk kell, hogy a természet háztartásában valahol az egyensúly meg lett bontva; ennek pedig fő előidéző oka kétségtelenül egyes kártékony állatok aránytalanul megcsapant száma, melyeket sajnos innen-onnan néhol utolsó-igizgenig elüldöznek, kiirtanak, elég oktalanul.

SZEMÉLYI HIR.

Halálozás. *Dr. Borbély József*, a Magyar Állam-Vasutak nyugalmazott főorvosa, az Országos Állatvédő Egyesület választmányának tagja, július hó 4-én, 77 éves korában váratlanul elhalálozott. Az elhunyt nemes gondolkodású emberbarát és az állatvédelmi törekvések jóakaró támogatója volt és csak nemrégiben nagyobb adománnyal járult az egyesület céljaihoz. Az egyesület kegyelete jeléül koszorút helyezett *dr. Borbély ravatálára* és a temetési szertartáson *Grimm Gusztáv* tiszteletbeli elnök, *Hänsler Károly* h. titkár és mások képviselték az egyesületet.

A „Madarak és Fák napja“.

A körösladányi ev. ref. iskolák által május 28-án tartott „Fák és Madarak napja“ következőleg folyt le: Délután 2 órakor a hat ref. iskola mintegy 450 növendéke tanítók vezetésével zászlókkal, zeneszóval és tavaszi dalokat énekelve vonult ki a „Lakatlan“ erdő melletti mezőre, hova a szülők és érdeklődők serege követte. Itt a ref. iskolaszék s a községi előljáróság jelenlétében a Hymnus eléneklése után *Hörmpő Árpád* IV. oszt. növendék üdvözölte a megjelenteket. *Kiss Sándor* tanító beszélt ezután a fák és madarak hasznáról, fogadást tétetvén a gyermekekkel azok ápolására és védelmére, felhíván őket, hogy szép sorjában mondják el ők is, mit tudnak a madarokról. *Mire Tóth Eszter* V. oszt. tanuló beszélt, *Pál Károly* V. oszt. tanuló verset mondott a harkályról. *Mészár Bálint* V. oszt. tanuló a pinyt- és pacsirtafélékről beszélt s *Fekete Ferencz* V. o. tan. a „Pinyt nótát“ mondta el. Erre a „Levegőben szól a pacsirta“ kezdetű dalt énekeltek el a növendékek. *Gyulai Rebeka* V. oszt. tanuló beszélt a czinkéről s *Nemes Imre* IV. oszt. tan. a „Czinege dalt“ szavalta el. *Földi János* V. oszt. tan. a rigófélékről beszélt, *Kardos Ilonka* V. oszt. tan. a „Fülemilefogás“-t szavalta s ezután a „Piczi fülemile dalol“ kezdetű dalt énekelte a gyereksereg. *Török Bálint* V. oszt. tan. a fecskéfélékről beszélt s *Biró Erzsike* IV. oszt. tan. Pósa „Rab madár“ cz. költeményét szavalta. *Biró Sándor* IV. oszt. tanuló „A kakuk“ cz. verset szavalta, mire a tanulók nagy kedvvel énekeltek: „Szól a kakuk az erdőben: kukk“ kezdetű dalt. *Mészáros Mariska* V. oszt. tan. „A bokroknál“ cz., *H. Tóth Lajos* IV. oszt. tan. „Az erdő szélén“ című verset szavalta. Végül a Szózat éneklése után vig kedvvel játszadoztak a gyermekek 6 óráig, mikor énekelve s zeneszóval hazavonultak.

Kiss Sándor, ref. tanító.

„Madarak és Fák napja“ a solti községi elemi népiskolában. A gyermekeket — indirekte — egész éven át előkészítettem a Madarak és Fák napja ünnepélyére, amennyiben — tanítás közben is — minden alkalmat megragadtam a fa- és madárvédelem érdekében. Amidőn f. é. április hó 8-án a faültetést megelőzőleg, a fák sokoldalú hasznáról s ezeknek védelméről a gyermek lelkéhez és értelméhez mérten beszéltem, ez nem is igen lepte meg őket, mert — mint említém — a madár és fa szeretetére mindig neveltem őket. De annál jobban tetszett nekik, hogy a fákat a községi kertész, iskolaszéki elnök és iskolaszéki gondnok jelenlétében, ők maguk ültették. Ezen fiatal fáknak gondozását és ápolását lelkükre kötöttem s reájuk bízam. A megbízatásnak örömmel és derekasan meg is feleltek. Ugyancsak a faültetés napján utaltam arra, hogy lesz egy vig napunk, amikor a madarak kedvéért ünnepet tartunk. Ugyanis úgy véltem, hogy a Madarak és Fák napjához fűzött cél hatásosan csak úgy érhető el, ha ezt az ünnepélyt majálissal kapcsolatban tartjuk meg. Ezt a majális, illetőleg juniális Ő Felsége a király 40 éves koronázási jubileumának napjára, tehát f. é. június hó 8-ára halasztottam. A hivatalos ünnepi istentisztelet után tanítványaimmal kimentem az ugynevezett „Erzsébet liget“-be. Itt a községi előljáróság s nagyszámu közönség jelenlétében hazafias koronázási ünnepélyt rendeztem s ezt követte a „Madarak és Fák“ ünnepélye. Nagyon alkalmoszerű volt, hogy az ünnepélyt éppen abban a ligetben tartottuk meg, mely Magyarország „Őrangyalának“, néhai Erzsébet királyné nevével viseli, aki a koronázás lehetőségéhez nagyban hozzájárult s akinek emlékére készült ezen liget. „Látjátok kedves gyermekeim, ilyen nagybecsű egy befásított hely, hogy ezt egy „ország őrangyalá“-nak elnevezett kitűnő királyné méltó emlékéhez fűzhetjük. Amilyen kegyelettel és tisztelettel tartozunk ezen liget iránt, olyan tiszteletet és szeretet tanúsítsatok minden fa iránt.“ A gyermeki szívhez szóló beszédem után a tanulók alkalmoszerű verseket és példabeszédeket mondtak el; madarokról és fákról szóló dalokat énekeltek s az ünnepély végén fogadalmat tétettem a gyermekekkel, hogy a fákat és madarakat szeretni fogják. Tekintve, hogy a gyermekeknek milyen kellemes és felejthetetlen napot szereztem az ünnepélylyel, remélni lehet, hogy fogadalmukat beváltani is fogják. Egy gyermek hosszasan beszélt a madarak különböző fészkelési módjáról, miközben a mesterséges madárfészek és madáretető készületeket is elmagyarázta iskolatársainak. Én azt hiszem, hogy ott, ahol a „Madarak és Fák napját“ nem csupán hivatalos kényszernek, hanem szívből jövő és szívhez szóló aktusnak tekintik, ott a nemes intenció nem lesz célt tévesztet.

Fodor Ignácz, községi tanító.

Szatmárnémetin a Madarak napját róm. kath. fiu-népiskolában május hó 27-én tartották meg. A „Madarak napja“ reggel 8 órakor a Hymnusszal kezdődött. A madárvédelemről *Schöber Emil* dr., kir. kath. főgymn. tanár mondott szép beszédet. A „Levegőben szépen szól a pacsirta“ kezdetű ének után alkalmi költemények következtek a következőkben: a) *Bekezdő*. *Bura László* I. oszt. tanuló; b) *A madárfészek*. *Sztróhák László* II. oszt. tanuló; c) *Fülemilefogás*. *Kovács Ferencz* III. oszt. tanuló; d) *Czinege-dal*. *Illés Béla* IV. oszt. tanuló; e) *A bokroknál*. *Schrepler József* V. oszt. tanuló. A „Kies liget“ című ének után kisebb mondókák következtek a madarak hasznáról: a) *A kenderike*. *Szalay Jenő* III. oszt. tanuló; b) *A harkály*. *Fodor László* IV. oszt. tanuló; c) *Az ökörszem*. *Terebesi Lajos* V. oszt. tanuló; d) *A fecskéfélék*. *Dézszy Kálmán* III. oszt. tanuló; e) *A czinegefélék*. *Erdélyi Mihály* IV. oszt. tanuló; f) *A pinytfélék*. *Makóczy Zoltán* V. oszt. tanuló. A „Tavaszi dal“ éneklése után „A ma-

darak fészkeiről“ Balogh Gyula IV. oszt. tan., „A mesterséges madárfészkekről“ Egusz Zoltán VI. oszt. tanuló beszélt. A gyermekek nevében üdvözlő-beszédet mondott és fogadást tett Horváth István VI. oszt. tanuló. Az ünnep a Szózáttal fejeződött be. Délután 2 órától kezdve a madárkiállítás tekintették meg osztályonként a kir. kath. főgimnázium tornacsarnokában.

Kondoroson (Békés m.) május 20-án ünnepelték a Madarak és Fák napját. Reggel fél 10-ig minden tanító iskolájában vázolta az ünnep jelentőségét. Ennek végeztével a két evang. és a két községi iskola növendékei kivonultak a határba, hol körbe állva, Czirbusz ev. tanító által ez alkalomra írt verseket szavalták, illetve mondták el. A verselő gyermekek mindegyike, mint madár beszélt a többinek. Volt fecske, rigó, harkály stb., mintegy 14 legismertebb madár képviselve. Mikor a gyermekek mindegyike elmondta a nevét viselő madár hasznát, kárát, tulajdonságát egybefoglaló versét, akkor karban kérték a gyermekeket, hogy őket kiméjlik, fészkeiket, kicsinyeiket ne bántsák: „Mert különben a határt ellepi a sok bogár s akkor gyümölcs, kenyere, aranyéjért sem vehetsz“ versszakban adtak kifejezést abbéli óhajuknak. Azután különféle dalok és játékok következtek, ennek végeztével zárt sorokban bejárták a községet, hirdetve az ünnepet; délután szünet volt valamennyi iskolában.

Az Uri-i (Pest vm.) róm. kath. népiskolákban f. é. május hó 16-án a „Madarak és Fák napja“ ünnepély a következő nappal tartatott meg: Fél 8 órára az én tantermemben összegyűltek a tanulók, honnét a rendes napi ima elvégzése után, az ünnepély céljának előadása végeztével, hazafias és iskolai énekek zengése mellett, kiveztem őket — erdő hiányában — a bokros mezőre; hol megérkezve, értésére adtam az én kis seregemnek, hogy mindenhez Isten áldására van szükségünk, mint a közmondás is mondja: „Hasztalan az ember iparkodása, ha nem járul hozzá Isten áldása“, — azért a mai munkálkodásunkra is kérjük a jó Isten áldását, imádkozzunk! Imá után elénekeltük: „Isten áld meg a magyart.“ Ennek végeztével letelepítettem a sereget és közéjük ülve, elmondottam nekik, hogy ime kijöttünk az Isten kertjébe, ahol bámulva szemlélhetjük az ő végtelen, mindenható jóságát; elmondottam, hogy minden — édes gyermekeim — amit csak látunk, illetve szemlélünk, minden mi érettünk, mi nekünk lett teremtve; a fák nekünk kedveskednek gyönyörködhető virágaikkal, élvezzük gyümölcseiket; édes pihenést nyújtanak a fáradt munkásnak és utasnak enyhületet adó kellemes árnyékukkal; otthonul és védőhelyül szolgálnak a kedves madárkáknak. Hasonlóan a bokrok s egyéb feltűnő virágokról minden szépet, jót s reánk nézve hasznos dolgokat beszéltem. De nem feledkeztem meg a mi kedves állatországi barátainkról és segítőtársainkról, a kis madarokról sem. Különösen arra törekedtem, hogy előadásommal kiöljem a pajkos gyermekek szívéből a fészkek rombolása, a tojások és fiókok pusztítása gonosz vágyát, szenvedélyét; de e helyett szívükbe ültessem azt, hogy szeressék, kiméjlik, gondozzák a kedves madárkákat és térítsék jó utra a pajkos, madárirító gyermekeket. Tartsák szem előtt e versecske igazságát: „Nem kell állatot kinezni, mert a fájdalmat ő is érzi; ha az állatot kinezod, rossz szivedet elárusod.“ Részletes előadásom után, fiuk és leányok fölvaltva elmondottak egy-egy versecskét a madarokról, Vaday József által e célra írt ügyes könyvecskéből. A versek után nagyobb tanulók a növényekről, fákról, gyümölcsfajokról mondtak prózai leírásokat. Végül még a madarak fészkeiről szólt egy VI. osztályos fiú, mely után fiuk és leányok külön váltak; a fiuk lapdázta, a leányok játékokkal szórakoztak. Mind-

ezeket befejezve, ismét magam köré gyűjtöttem gyermekeimet; elénekeltük a Hymnust, imádkoztunk és szép párosan, dalogtatva hazamentünk.

Kovács József, kántor és főtanító.

A Léczfalva-i (Háromszék vm.) községi iskolában *Hencze Imre* tanító tudósítása szerint Vadayból és másoktól összeválogatott anyagból, valamint eredeti dolgozatokból állították össze az ünnepélyen előadandókat és kora tavasszal kezdték meg az előkészületeket és a gyermekek betanítását. Az ünnepélyt nevezett tudósítónk következőképpen írja le: Mezőföldön van ez e mi kis székely falunk és meglehetősen távolságra van tőlünk az erdő. Liget, vagy más alkalmas fás terület nem igen található a határban, már pedig az ünnepélyt mindenképpen Isten szabad ege alatt akartuk megtartani. Ott is tartottuk. Van az iskolánkkal szemben egy 80 lépésnyi hosszú, 5—6 lépésnyi széles, sétatér formájú befásított füves terület. Ide vonultunk fel, jobban mondva szorultunk össze. Május 11-én virradt ránk a nagy nap. Szép nap volt, szép és emlékeztetéssé téve az ünnepély által. Hús reggeli szellő lengeti az iskolán a hatalmas millenniumi lobogónkat, ünnepet hirdetvén. Csengettyűszóra gyülekezni kezdenek a gyermekek. Kisebb nagyobb csoportok verődnek össze itt is, ott is. Izgatottan tárgyalják a kérdést: mi lesz? hogy lesz? A szereplők arcán egy kis elfogódottság is levődik észre. Az utca rendes mivesnapi képet mutat. Apák, anyák egyike-másika baktatnak kifelé a mezőre, ki gyalog, ki szekéren. Szóba állunk velük; hívjuk az ünnepélyre. A válasz mindig elutasító, csak az indoklás más: szántani kell, vetni kell, pityókát kell ültetni, stb. stb. Pedig éppen erre lettünk volna kíváncsiak: hányan tisztelik meg ünnepélyünket? 9 órakor megjelenik az iskolaszéki elnök. Rendbe-sorba állítjuk a gyermekeket, átvonulunk az utca tulsó oldalára és elhelyezkedünk. Két-három jövő-menő is megáll. Arczúkról világosan leolvasható a kérdés: mi a csuda lesz itt? Hogy hirtelen odébb ne álljanak, kezdjük a műsort legombolyítani. Ilyen pontokból állott: 1. A pacsirta imája. Éneklük az V., VI. oszt. növ. 2. Imá. Elmondja egy V. oszt. növ. 3. Ünnepi beszéd. Tartja Kocsis András ig. tanító. 4. Az I., II. oszt. szereplése: a) Ének: Kakuk. b) Párbeszéd: A költöző madarak. A bagoly. 5. növendék által: A rigó. Egy növ.: A fűrj. c) Szavaltatok: Fecskefészkek. Mit dalolsz? 5. III—IV. oszt. szereplése: a) Ének: Pityalatty. b) Szavalt: Krisztus és a madarak. — 6. V—VI. oszt. szereplése: a) Énekek: A rab madár, a pacsirta. b) Szavaltatok: Az erdőszélen. Részlet a „Fülemiléből.“ c) A növendékek ismertető előadni valói az ünnepi beszéd keretében: Hány félék a madarak? A madarak fészkeiről. Az állatok védelméről szóló törvényről. Miből lesz a növény? A csemete ápolása. 7. Emlékfa ültetése. 8. Hymnus. — Pompásan ment minden. Áhitatosan szólt az ima. Üdén csengtek a dalok, vigan pattogtak a mondókák és versek; értelmesen hangzottak az ismertető előadások és meggyőzően hatott Kocsis András igazgató tanító beszéde, melyből a fák és madarak hasznának érintése után főleg az a gondolat vált ki, melyek oly szépen fejez ki halhatatlan Petőfink ezen vers-strófája: „Szeresd a virágot, És ne féltsd szivedet, Mert ki ezt szereti, Rossz ember nem lehet.“ Emlékfának fenyőt ültettünk. És hogy a „mi fánk“ meg tud már állani a maga lábán, rázendítjük előtte az „Isten áldd meg a magyart.“ Oszladozni kezdenek belőlünk azok a lehangolt érzések és mindinkább előtérbe nyomul az a gondolat: Lesz még jobban is! Némi biztosíték már van rá, a kíváncsiskodó atyafiak csakugyan ott ragadtak; ott fejezték magukat és számuk még meg is szaporodott. Kiadjuk a parancsot az oszlásra és miközben ki jobbra, ki balra távozik, magunk még ott mara-

dunk, megkritizálni a megkritizálandókat, aztán azzal az egyértelmű meggyőződéssel búcsuzunk egymástól, hogy a fák és madarak kultuszát úgy teremtjük meg, ha a jövő nemzedéket ráneveljük.

A nagyváradai községi iskolában június hó 6-án tartották meg a Madarak és Fák napját, melynek lefolyása Vaday József igazgató közlése szerint a következő volt: Az egyes osztályokban a tanítók mintaelőadást tartottak a hasznos madarokról. Azután az iskola dísztermébe gyülekeztek az összes tanulók, ahol nagy közönség és más iskolák tantestületei jelenlétében nagyobb szabású ünnepély folyt le.

Tüntetőleg ünnepelte a jelenvolt közönség gróf Apponyi Albert, vallás- és közokt. miniszter ő Nagyméltóságát és Herman Ottót, nagy tudósunkat, mint a „Madarak és Fák napja” megteremtőjét és az ünnepély alkalmából táviratilag üdvözölte.

Kiváló részlete volt az ünnepélynek az „Ifjúsági Madárvédő Liga” megalakítása, melyet a közönség oly nagy rokonszenvvel fogadott, hogy ezen ifjúsági egyesület céljaira a jelenvoltak pénzadományokat is tettek.

A tantestület már részletes munkatervet készített az Ifjúsági Madárvédő Liga 1907/8-ik tanévi működéséhez. Szeptemberben a tanév kezdetén kezd meg a Liga rendszeres működését. A tanulók önképző gyűléseket fognak tartani és terveket fognak készíteni a gyakorlati működéshez a madarak és fák védelme érdekében. A közgyűlés órákon a felsőbb osztályok tanulói mesterséges madárfészkeket és madáretetőket fognak készíteni stb.

Az ünnepély a következő sorrendben folyt le:

Reggel 9 órakor: Közös ünnepély az iskola összes növendékeivel. 1. Hymnus. Éneklék az összes tanulók. 2. Igazgatói megnyitóbeszéd: A Madarak és Fák napjának jelentősége. Tartotta: Vaday József. 3. Bekezdő ének Vaday és Belezsnaytól. Előadták az összes tanulók. 4. A madarokról szóló személyesítések szavalása a III. oszt. tanulói által: a) Én a veréb vagyok. Veisz József. b) Én vagyok a kecskefejű madár. Somogyi Imre. c) Pípiis! pípiis! Találjátok el, ki vagyok. Verzsák István. 5. Pitypalatty-ének. Énekelte a III. osztály, két hangra. Tihanyi Ágosttól. 6. Idézetek a madarokról. Kovács Lajos. 7. Madarak védelme. Balog János. 8. Ébredjetek, kis szárnyasok. Dal. Énekeltek két hangra a III. oszt. tanulói. 9. Hogyan kell szeretni a madarat. Kettős. Előadták Veisz Miklós és Lévai Andor. 10. A zinegcsoport védelme. Sebesi Károly. 11. Czinegedal. Előadta a IV. osztály. 12. Kiülök, őrmadarak védelme. Fekete Ferencz. 13. Utolsó vándorzenészek védelme. Kormányos A. 14. Pitynóta, Vaday J.-től. Előadta a IV. osztály. 15. A szántófüldön futkosók védelme. Előadta Berényi Andor. 16. A bokorlakók és bujkálók védelme. Előadta Grünbaum János. 17. Füzike nóta. Belezsnaytól. Előadta a IV. osztály. 18. Az állatok védelméről szóló törvény. Előadta Lévai Andor. 19. A póli madár. Előadta a szavalatrészleteket a IV. osztály. 20. Miből lesz a növény. Herskovics F., V. oszt. tan. 21. Hova és miféle fát ültessünk. 22. A vélemény mondó. Kerekes István. 23. Eperfát ültessünk! Erdődi Sándor. 24. Fülemlifogás. Fridmann Ignácz. 25. A gyümölcsfák és bokrok. Rostos Gábor. 26. Hány félek a fák. Simon Lajos. 27. A madarak fészkeiről. Szilágyi S. 28. A növényvédelemről. Szilágyi S. 29. Hogyan kell ültetni a fát. Gelberg E. 30. A legjobb kórtefajok. Rózinger L. VI. oszt. tan. 31. A legszebb almafajok. Rózsa Andor, VI. oszt. tan. 32. A barack. Weisz Ferencz, VI. oszt. tan. 33. A cseresznye és meggy. Beck E., VI. oszt. tan. 34. Mesterséges madárfészkek. Hanga Zs., VI. oszt. tan. 35. Néhány madár fészkeiről. Sichertman, VI. oszt. tan. 36. Fakúszók, kopogatók védelme. Fuchs G., VI.

oszt. tan. 37. A nádaspartok lakosságának védelme. Szabó András, VI. oszt. tan. 38. A nádi rigó dala. Előadta a VI. osztály. 39. Vaday József igazgató beszéde az Országos Ifjúsági Madárvédő-Ligáról. A liga nagyváradai csoportjának megalakítása. Zárszó. 40. Szózat.

A pusztafácánkerti (Simonmajor község) elemi népiskolájában május hó 23-án az ünnepély a következő sorrend szerint folyt le: Kölcsey: Hymnus. Énekeltek a növendékek. — A madarak és fák haszna a természet háztartásában, a mezőgazdaságban s az emberek életében. Felolvasta a tanító. — A díófa. Szavolta Gottlieb Endre I. oszt. tanuló. — Ne bánts! Szavolta Németh Gyula IV. oszt. tanuló. — Erdőben van egy fa. Szavolta Németh Gábor I. oszt. tan. — Fogoly madár. Szavolta Nagy Kati V. oszt. tanuló. — Veréb csiripel a fán. Szavolta Molnár Sándor IV. oszt. tan. — A fecskéhez. Szavolta Bán Mária V. oszt. tanuló. — Erdei dal. Szavolta Orbán Juli IV. oszt. tan. — A lecsott madárka. Szavolta Németh Árpád VI. oszt. tanuló. — Madárfészkek. Szavolta Gottlieb Margit IV. oszt. tan. — A pinyőke. Szavolta Oláh István II. oszt. tanuló. — A fecske. Szavolta Ricker Erzsébet V. oszt. tanuló. — Bárcsak én madár lehetnék. Énekeltek a növendékek. — Madárvilág. Szavolta Veszelé Éva VI. oszt. tan. — A fiú és madárka. Szavolta Fodor Kati V. oszt. tan. — A kis fiú és a csalogány. Szavolta Morvai Mária VI. oszt. tan. — Gyere be, gyere be! Szavolta Oláh János II. o. tan. — Rabmadár. Szavolta Szabó Erzsébet IV. o. tan. — Ugyan mivel bántottalak? Szavolta Sütkei Kati V. o. tan. — Ne bánts! a madarat! Szavolta Veszelé Gyula IV. o. tan. — Az állatkinzó. Szavolta Székely József IV. o. tan. Megveri az Isten. Szavolta Rizner István IV. o. tan. — A madárfészkek. Szavolta Horváth Mária V. o. tan. — Szeresd az állatot! Szavolta Molnár Anna VI. o. tan. — Szózat, Vörösmartytól. Énekeltek a növendékek.

Németh Márton tanítónak bevezető beszédjét, mely mindig érdekes és tanulságos, lapunk szűkre szabott kerete miatt sajnálatunkra egész terjedelmében nem közölhetjük, hanem csak a következőkben kivonatolva ismertetjük: A tanító visszapillantást vet a lefolyt tanévben a madarak és fák érdekében történt intézkedésekről. Novemberben az iskola épület udvarán bokrokat ültettek; ugyancsak ősszel a gyermekek madáreleségnek tökmagot gyűjtöttek és az erre a célra termelt napraforgó magot is behozták. Az eleséggyűjtés körül érdemeket szereztek a következő növendékek: Ricker Erzsébet, Sörös Anna, Kovács Etel, Nagy Kati, Zimmermann József, Morvai Márton, Tifinger József, Németh József, Németh Mihály, Szilágyi Ilona, Kovács János, Rizner Sándor, Orbán Juli, Szilágyi Ilona, Zimmermann Anna, Németh Lajos, Oláh József, Nyúl Erzsébet, Németh Árpád, Gyula, Gábor. — Márczius hónap fészkekodukat helyezték el az iskola udvarán és a kertben levő fákra. A nagyobb gyermekekkel szintén fészkelő odukat készítetett a tanító és azokat részben elhelyezés végett kiosztotta. A tanító örömmel tapasztalta, hogy a gyermekek közt alig akad már olyan, aki a madarakat üldöznék, ennek a következtében a kertekben folyton több család cinege, csíz, légykapó, sárga rigó, fülemile tartózkodik. A tanító majd így folytatja: „A mi határunk, Simon-major község határa tele van ültetve fákkal, erdőcskéekkel, bokrokkal, eleven sövényekkel. Itt tehát a madárkák elég helyet találnak fészkeik elhelyezésére. S hogy a madarak még sincsenek aránylag jobban elszaporodva, ennek az oka, hogy sok az ellenségük is, melyek pusztítják őket. Ilyen ellenségeik a szarka, sólyom, vércse, mátyás madár vagy szajkó; a menyét, nyest, görény, róka és a macskák. Ezek igen sokat elpusztítanak közülök s ha még ti, gyermekek is

pusztítanak őket, akkor teljesen kipusztulnának e hasznos állatok s úgy járnánk, mint a „Ne bántsд fészket a madárnak” című szép költeményben tanultatok: „S nem sokára pusztulásnak indul a határ, Isten átka van a tájon, hol madár se jár.”

„... Alkalomszerűleg megemlítem e helyen, hogy a méhes nyugati oldalán kívül, hol én e sorokat az ő érdekükben belül irtam, egy cinege család éppen nevelte fiókait egy oly madárházikóban, mint amilyeneket többfelé raktunk a fákra. Minden alkalommal, mikor az anyamadár hozta kicsinyeinek az eleséget, halkán kopogtatott a házikó röplyukánál. Midőn én e kopogást hallottam, mindig oly édes öröm töltötte el szívemet, milyent csak az érez, aki valami jót cselekedett. Ti is cselekedjétek, — kedves gyermekek hasonlóképpen! Állítsatok fel otthon madárházikókat, ha édes örömet akartok érezni gyermeki szívetekben.”

Ezután a veréb, a fecske, a fülemile, pacsirta s több más honos madarunknak méltatása következik, végre pedig a fák hasznának ismertetése.

A nagybányai állami elemi iskolában június hó 1-én tartották a „Madarak napját”. Az egész növendéksereg a tanítókkal együtt kirándult reggel 8 órakor a „Szép asszony”-ról nevezett veresvizi hegyre, hol Alexy Kornél áll. tanító beszédet tartott hozzájuk a madarak védelméről. Azután a IV., V., VI. fíosztály énekelte két hangra a „Rab madarat”. Székely Árpád Gyulaynak „Krisztus és a pacsirta” című költeményét szavalta. Majd „Őszapó és a madarak” címmel egy csoport párbeszédese előadás következett. A gyermekek tízóraitak, játszottak kint a fensíkon, a szép erdőben, dél felé visszaértek. Alexy többek közt a madárfészkekről ezeket mondotta: Sok ember nem is sejtí, minő nagy érték rejlik egy madárfészekben. Ha egy madárfészekben pl. csak 5 madárfiók nevelődik és mindegyik naponként legalább 50 hernyót eszik meg, akkor az 5 madárfiók 1 nap alatt 5×50 hernyót, vagyis 250 hernyót. Ha az 5 madárfiók 1 nap alatt elfogyaszt 250 hernyót, akkor 1 hónap, vagy 30 nap alatt elfogyaszt 30×250 hernyót, vagyis 7500 hernyót. Egy hernyó naponként annyi levelet és rügyet eszik meg, amennyit a teste nyom. Ha 1 hernyó 1 nap alatt csak 1 rügyet rág le, akkor 30 nap alatt 30×1 rügyet, vagyis 30 rügyet rág le. 7500 hernyó pedig 7500×30 rügyet, vagyis 225.000 rügyet. Tehát 7500 hernyó majdnem $\frac{1}{4}$ millió rügyet rág le. Ha ezek mind termő virágokká váltak volna, akkor $\frac{1}{4}$ millió alma vagy körte veszett kárba. Ha tehát egy rossz gyermek elpusztít egy madárfészket, melyben 5 fiók volt, akkor élve maradt 7500 hernyó és kárba veszett $\frac{1}{4}$ millió alma vagy körte. Azért becsüljük a madárfészket!

SZEMLE.

A gazdasági cselédekről szóló törvény és az állatvédelem. Az említett törvényjavaslatnak bizottsági tárgyalása alkalmával Szilassy Zoltán, országgyűlési képviselő és az Országos Magyar Gazdasági Egyesület titkára azt a javaslatot tette: „hogy a cseléd idő előtt való elbocsáthatásának föltételei közé az is fölvéssék, ha a cseléd a gondjaira bízott állatokkal rosszul bánik, vagy éppenséggel kinozza.” Bár a javaslatot a bizottság egyhangu helyesléssel fogadta, törvényjavaslat, illetőleg a törvény végleges szövegében a javasolt intézkedés nem vétetett fel, mivel az időelőtti elbocsátás indokai között azon általános intézkedés fel van véve, hogy a köteles-

ségét elmulasztó cseléd idő előtt elbocsátható, már pedig az a cseléd, amelyik a gondjaira bízott állatokkal rosszul bánik, vagy éppen kinozza, kötelességét mulasztónak tekintendő.

Habár a kodifikáció technikájában alapuló érvelés helyességét kénytelenek vagyunk elismerni, mégis élénken sajnáljuk, hogy habár az alakosság rovására is, Sz. képviselő által javasolt intézkedés külön nem érvényesült. Az állatvédelem ügyére nézve mindenesetre nagy erkölcsi sullyal bírt volna az, ha a törvényben az állatokkal való rosszul bánás külön és kifejezetten mint elbocsátási ok szerepelt volna. Bár ez ezáltal nem sikerült, mégis azt a kellemes kötelességet rójja reánk, hogy Szilassy Zoltán orsz. képviselő urnak az állatvédelem ügyének fontosságára iránt való érzékéről tanuskodó felszólalásért és indítványáért az ügy nevében meleg köszönetet mondjunk.

A hasznos madár világ fokozódó fogyatkozásának oka, mint az tudva van, nemcsak a sok fajta madár-üldözésben és pusztításban, de abban is keresendő, hogy a haladó kultúrával a fejlődő erdőmivelés és kertészet a bozótos, bokros cserjéket nem türi és ezáltal hasznos madaraink nagy részének fészkelésére kedvező alkalmakat nagyban kevesbiti. A berlini állatkertben is megfogytak az éneklő madarak és ezért a Berlini Állatvédő Egyesület a királyi állatkert igazgatóságához azzal a megkereséssel fordult, hogy a madarak fészkelésére alkalmas bokor- és cserjeültvényeket létesítsen. Bár az igazgatóság kijelentette, hogy a közönség által nem közelíthető alkalmas területek az állatkertben nem találhatók és így teljes eredményre nem igen nyílik kilátás, mégis eleget tett az állatvédő egyesület megkeresésének és a báró Berlepsch ismert rendszere szerint való ültvények létesítését foganatba vette. Együttal az állatkertben elhelyezett fészkelőoduk száma is szaporítva lett.

m. i.

Ebek elfogása. Leipzigben (Németország) az ebek elfogására nem használják az állatkinzó drót-hurkot, hanem hálókat. A Soproni Állatvédő-Egyesület első titkáranak indítványa folytán megrendelt a „Neuer Leipziger Tierschutz Verein”-nél egy ilyen háló, amelyet Leipzigben állítólag jó eredménnyel használnak és át fogja azt adni próba-használatra, a városi rendőrkapitánynak, aki állatvédelmi ügyünket nagyon melegen pártolja. A háló leírását és a vele Sopronban elért eredményeket annak idején közölni fogom.

Krump M. L. titkár.

Postagalambok tömeges kibocsátása. A német katonai hatóságok folytonosan tesznek kísérleteket a postagalambok alkalmazásával. Június hó 9-én a Spandani postagalamb állomásról 5000 galambot bocsátottak fel, melyek a Rajna-Westfáliából lettek oda szállítva. A galambok eleinte sűrű csapatokban lebegtek a város fölött és azután nyugatnak tartottak hazájuk felé.

Művészi kivitelű madáritatók. A berlini német műipar-egylet egy állatvédő urnő kezdeményezésére pályázatot hirdet nyilvános parkokban és ültvényekben felállítható oly itatókra vagy kutakra, melyek alkalmassak volnának arra, hogy azokban a madarak szomjukat csillapíthassák. A művészi kivitelű terrazjokra 7 díj

van kitűzve, egy 500 márka, kettő à 200 márka, kettő à 100 márka, kettő à 50 márka. Richl Sophie urnó, ki a díjak összegét fedezte, a pályadíjnyertes tervrajzokat közrebocsátani szándékozik oly célból, hogy ily madáritatók felállítására minél többeket buzdítson. A pályázó rajzok, tervek és modellek elbírálására kiváló művészekből és szobrászokból álló bíráló bizottságot küldött ki a németországi műipar egyesület. A pályázat feltételei a nevezett egyesületnél (Verein für deutsches Kunstgewerbe e. V. Berlin W. 9. Bellevue-Strasse 3, Künstlerhaus) díj nélkül megszerezhetők. *m. i.*

Postagalambok a berlini hadászati kiállításon. A kelet-német postagalamb egyesület a Berlinben rendezett hadászati kiállítás alkalmával a megnyitás napján, május 15-én, 2000 postagalambot bocsájtatott ki. Ezt megelőzőleg 12 külön küldöncgalamb bocsájtott ki, melyek rendeltetése az volt, hogy a Wiesbadenben időző német császárnak a kiállítás megnyitásáról szóló sürgönyöket vigyék meg, melyekben a császár képviselőjében a kiállítást megnyitó trónörökös tette meg jelentését. Az első galamb 3 nap mulva érkezett meg Wiesbadenbe. A galambok utja a rendesnél hosszabb időt vett igénybe, mert az időjárás felette rossz volt. A galambok közül öt érte el rendeltetési helyét. *m. i.*

Állatok világa.

Ismét egy kutya, mint életmentő. Ahhoz a számtalan esethez, melyben a kutya megbecsülhetetlen hűségével és okosságával emberéletet mentett, most egy újabb sorakozik, melynek híre Innsbruckból jött hozzánk. Két turista az Arco (Dél-Tirol) melletti Stivo hegyre rándult ki. Egyik ösvényen szembe találták magukat egy kutyával, mely ugatással és ide-oda ugrádozással akadályozta őket a tovább menésben és egy másik irányba való terelésüket látszott erőltetni. A két turista érdeklődése fel lévén keltve, végre követte a kutyát, mely őket egy szakadék aljára vezette, hol a kutyának lezuhant gazdája, egy lübecki egyetemi tanár kintlódott, kinek mindkét lába eltört. Nagy erőfeszítéssel és veszélyteljes fáradsággal sikerült a szerencsétlenül járt tanárt az innsbrucki kórházba szállítani, hol már gyógyuláshoz közel van és ahol az életmentő kutya méltó megbecsülésben részesül.

Az elefántok, mint kikötőmunkások. Mr. Le Rouge, mint írja, Bombayban tanuja volt az elefántok ismert alkalmazásának. A bombay-i dokkok vállalkozója tizenkét elefántot tartott és alkalmazott abból a célból, hogy a hajók ki- és berakodását végezzék, mely munkában, mint La Rouge magát kifejezi, vagy ezer kikötőmunkást pótolta. A nyolczórai munkaidőre fogott elefántok minden nógatás, emlékeztetés vagy hajtás nélkül a munkaidő kezdetén pontosan perczre megjelentek a helyszínén, ahol a legidősebb elefánt osztotta ki köztük a munkát és terhet és napnyugta előtt egy órával ismét saját jóvoltukból rendben és sorban távoztak. Egyesenes a vállalkozó irodájának tartva, sorban állottak meg és a nekik nyújtott egy-egy palaczk rizspálincát lehajtván, éjjeli nyugóhelyükre távoztak.

IRODALOM.

Házi állatainkról és védelmükről. Irta: *dr. Wutskits György*, főgimn. tanár, író, felolvasa a vallás- és közoktatásügyi miniszter ur által rendelt ismeretterjesztő előadások keretében f. évi március hó 9. és 16-án a keszthelyi főgymnáziumban. U. 4° 3 iv. (Sujánszky József könyvnyomdája, Keszthely.)

Örvendetesen tapasztalhatjuk, hogy az utóbbi időben rohamos fellendülésnek indul állatvédelmi tendenciája irodalmunk és különösen nagy örömeinkre szolgál, hogy a leghivatottabbak, a tanfériak ragadnak meg minden kedvező alkalmat arra, hogy a lelket, szívet nemesítő eszmét, annak magvait a társadalom minden rétegében elhítsék. Ezen örvendetes törekvéseknek ismét szép bizonyítékát tapasztalhatjuk és kell, hogy igaz öröm töltson el bennünket, állatvédőket az, hogy egy jeles, kiváló szaktudásáról és lelkesítő tolláról ismeretes írónk, *dr. Wutskits György* tanár, kinek oly számos és szép, a természetet oly hűen ecsetelő és lebilincselő, de amellet tanulságos közleménye jelent meg a „Természet” évfolyamaiban, e munkát megirt szerző a fenti címmel előadást tartott, mely nyomtatásban is megjelent és amely a premontrei-rend keszthelyi főgymnáziumának értesítőjében is maradandó emléket és nyomokat hagy, tanuságot téve arról, hogy ma az iskolákban mily helyesen, mily czéltudatosan törekzenek az emberiség nemesbedésére. Szerző oly kedves, könnyed, mindenkit lebilincselő hangon irt munkájában, mely a mély tudásról, a természet és az ebben élők iránti szeretetről tesz tanuságot, házi állatainkkal foglalkozik. Gördülékeny összefüggésben írja le külön a kutyát, leszármazását, mithológiai és népmondai vonatkozásokat, ismerteti használhatóságát, utmutatást ad a nevelésre, tanításra, bánásmódra, lélektani példákat idéz életükből, de nem feledkezik meg betegségükről sem, behatóan foglalkozik a veszettségről és a paraziták által előidézett betegségekről, ismerteti azon nagy hátrányokat és veszélyeket, melyek a tulbeczézésből származnak. Ugyanigy ismerteti az első fejezetben a macskát is.

A II. fejezetben megemlékezik a lórról, öszvérről, számarról, szarvasmarháról, juhról, kecskéről, disznóról, szárnyasokról, mindegyikről elmondja azt, amit mindenkinek jó ismerni, belenyul azok mélyebb biológiájába és végezetül levonja a következtetéseket, utal az emberek kötelességére az állatokkal szemben, megemlékezik a legnevesebb állatvédőkről és haláljának ad kifejezést, hogy gróf Apponyi Albert, nemzeti kormányunk kiváló vallás- és közoktatásügyi minisztere, mély belátásától vezérelve, megmutatta a módot és utat, mint kell a már nagyon is eldurvulásra hajló fiatal nemzedéket erkölcsösségre nevelni.

Munkája egész fonalán a keresztényi szeretet és erény fejlesztésének vágya vonul végig és így ezt a munkát, mely minden olvasónak igaz gyönyörűséget fog okozni, a legmelegebben ajánljuk az állatvédők figyelmébe.

Dr. Kukuljevič József.

ÁLLATVÉDELEM

A MAGYARORSZÁGI ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLETEK KÖZLÖNYE
KIADJA AZ ORSZÁGOS ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET BUDAPESTEN

IX., ERNŐ-UTCZA 11-13. sz. TELEFON 85-12.

Ezen lap közleményeinek utánnomását nemcsak szívesen megengedjük,
hanem tisztelettel kérjük is.

Megjelenik egyszer havonként. □ □ Előfizetési ára 1 évre 2 korona.

IV. ÉVFOLYAM

1907 AUGUSZTUS

∴ 8. SZÁM ∴

TARTALOM: Országos Ifjusági Madárvédő Liga. — Jelentés az Orsz. Állatvédő Egyesület által a „Madarak és Fák napja” tárgyában kiírt irodalmi pályázat eredményéről. — Alaptalan vádak. — A bécsi (VIII.) nemzetközi gazdasági kongresszus. — Az O. A. V. E. választmányi ülése. — Madarak és Fák napja. — *Irodalom:* Az Orsz. Állatvédő Egyesület 25 évi működése. — Madárvédelem. — *Szemle:* Galambblödözés eltüntetése. — Kutyák vasúti szállítása. — Ebzárlat Frankfurtban. — Ismét a kutya mint életmentő. — A seregély mint honos madár. — A kutyaadó Berlinben. — Postagalambok viszontagságai. — A lovak farkainak kurtítása ellen. — A szörnyeteg divat. — Az apró madarak pusztítása. — A vegetáriánizmus. — *Állatok világa:* A kintzett állat boszúja. — Pusztuló madárfajok. — Egy kutya mint kótló.

Országos Ifjusági Madárvédő Liga.

Felhívás és kérelem az elemi iskolák tisztelt tanítóihoz és tanítónőihöz.

Őnök előtt ma már nem szükséges hosszasan bizonyítgatni azt a nagy jelentőséget, melyet a mező- és erdőgazdaságra nézve a hasznos madarak védelme képvisel.

Ennek a jelentőségnek felismerését hatalmasan előmozdította gróf Apponyi Albert vallás- és közoktatásügyi miniszter ur őnagyméltóságának korszakos rendelete, melylyel a „Madarak és Fák Napja”-nak évenként való megünneplését az ország valamennyi elemi iskolájában rendszeresítette.

Ennek az iskolai ünnepélynek létesítése hazánkban csakhamar élénk visszhangot keltett mindenfelé és a magyar tanítók, akik minden szép és magasztos eszmének az ifjuság nemesbitésére célzó intézkedésnek

mindenkor lelkes ápolói, a madarak védelmének ügyét is lelkes buzgalommal felkarolták.

Nyilvánult ez abban, hogy a „Madarak és Fák Napja”-t mindig több és több iskolában a szép intézményhez méltó módon megünneplik, hogy nyilvános előadásokban a felnőtteket is a madárvédelem ügyének megnyerni igyekeznek, hogy mindig több és több munka jelent meg, mely a madarak védelmét tárgyalja és nyilvánul végre abban is, hogy legujabban az a törekvés merült fel, hogy az elemi iskolák tanulóinak körében mozgalom indíttassék oly irányban, hogy az ország összes tanuló ifjusága mintegy a madarak védelmére hivatott nagy sereggé szerveztessék.

Ez a mozgalom az ország különböző részeiben azzal a jelszóval indult meg, hogy az ország egész ifjusága a madárvédelem érdekében egy Országos Ifjusági Madárvédő Liga kötelékében egyesíttessék.

Az Országos Állatvédő Egyesület egyrészt azért, hogy ez a mozgalom egy már rendelkezésre álló központból irányíttassék, másrészt azért, hogy a liga szer-